

УДК 324+342.8

Боровець І. Г.,
аспірантка, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
borovetsirina@gmail.com

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ ЯК ОДНЕ З ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ РЕСПУБЛІКИ ХОРВАТІЯ У ПЕРІОД ПЕРЕГОВОРІВ ЩОДО ЧЛЕНСТВА В ЄС 2006–2013 Р.

Виконання Республікою Хорватія вимог Європейського Союзу щодо боротьби з корупцією та проведення реформи правосуддя було одним з принципових моментів усього хорватського євроінтеграційного процесу.

Антикорупційні заходи в Хорватії проводились в рамках переговорів про членство в ЄС, а саме виконання країною критеріїв глави 23 «Правосуддя та основні права», та стосувалися, передусім, оптимізації судової системи, підсилення дієвості правоохоронних органів країни, створення мережі антикорупційних органів та корінного вдосконалення законодавства у правосудній та антикорупційній сфері. Зусилля Хорватії на цьому напрямі дозволили країні підписати у 2011 р. Угоду про вступ до ЄС, але саме глава 23, поряд із главами 24 «Юстиція, свобода та безпека» та 8 «Ринкова конкуренція», стала причиною запровадження з боку ЄС постпереговорного моніторингу за виконанням критеріїв членства Хорватією до моменту її вступу до Євросоюзу 1 липня 2013 року. Головними вимогами Європейського союзу були не лише законодавче наближення Хорватії до європейських критеріїв у сфері правосуддя, а й практичні кроки, такі як забезпечення роботи дієвих антикорупційних органів та доведення корупційних справ до судових вироків. Згодом, у 2013 р. Єврокомісія віддала належне діям Хорватії у цій сфері, в результаті чого країна стала 28-м членом Євросоюзу. У статті наданий огляд конкретних дій Хорватії з виконання вимог глави 23 у сфері реформи правосуддя та боротьби з корупцією за період з 2006 по 2013 р, який зроблений на основі аналізу національного законодавства країни та оцінок Європейської Комісії і інших міжнародних організацій.

Ключові слова: боротьба з корупцією, Хорватія, європейська інтеграція, переговорний процес.

1 липня 2013 Республіка Хорватія (РХ) після більш ніж десятирічного процесу європейської інтеграції постала 28-ю державою-членом Європейського Союзу. Цьому передувала багаторічний переговорний процес та наполеглива робота країни з виконання критеріїв членства. Одним з головних мірил готовності до членства було виконання Хорватією переговорної глави 23 «Правосуддя та основні права», в рамках якої від Загреба вимагалися докорінні реформи системи правосуддя та боротьби з корупцією. Європейська Комісія піддавала критику роздуту систему судів, яка призводила до неефективності та довготривалості судових процесів, та непрозорість критеріїв у виборі суддів. ЄК вимагала зменшення кількості невіршених судових справ, ефективного процесування військових злочинів національними судами, деполітизації поліції, ефективної боротьби з корупцією на всі рівнях, зокрема, винесення вироків у справах корупції у вищих судових інстанціях, зміцнення ролі Омбудсмена, застосування прозорих критеріїв до працевлаштуванні суддів.

Тема реформ Хорватії у сфері правосуддя та боротьби проти корупції ще не є ретельно дослідженою. Увагу привертає передусім першоджерельна база, зокрема, звіти міжнародних організацій про стан справ щодо боротьби проти корупції у Хорватії, а також хорватське законодавство в області реформи правосуддя та антикорупційних заходів. В першу чергу, слід відзначити регулярні звіти Європейської Комісії щодо виконання Хорватією критеріїв членства та готовності до нього у період переговорів з 2007 по 2013 рр. В цих документах міститься вичерпний перелік критичних зауважень щодо недосконалостей хорватської правосудної та антикорупційної системи, та відзначається зроблений

країною прогрес щодо їх подолання протягом усього переговорного процесу з 2007 до 2011 рр. [10; 5; 6; 7; 8], та дії постпереговорного моніторингу у 2012–2013 рр. [9; 11]. Розуміння стану справ навколо корупції в РХ до 2010 р. дає також звіт Управління ООН з наркотиків і злочинності із наголосом на сприйнятті корупції громадянським суспільством [2]. Неурядова міжнародна організація Південно-європейське лідерство для розвитку та ініціативи проводить у своїй доповіді ґрунтовний огляд стану корупції та проведених Хорватією реформ, спираючись на статистичні дані, опитування та аналіз національного законодавства [1]. Найкраще розуміння пройденого Хорватією шляху до виконання європейських критеріїв у сфері правосуддя та запобігання корупції дає безпосередній аналіз хорватської законодавчої бази, передусім відповідних національних стратегій та планів дій [16; 17; 18], а також конкретних законів, що приймалися для забезпечення відповідності з європейським критерієм [19–28].

Отже, реформа правосуддя була серед головних аспектів виконання політичних критеріїв членства з боку ЄС. Одним з пріоритетних завдань, спрямованих на підвищення ефективності правосуддя, була визначена раціоналізація мережі судів та прокуратур. Хорватії вдалося законодавчо зменшити кількість цих установ майже на 40% [23].

Особлива увага приділялася наглядю за впровадженням країною антикорупційної стратегії та оптимізації законодавчої системи в цій сфері. Створені органи репресивної антикорупційної системи – Офіс з питань боротьби проти корупції та організованого криміналу (УСКОК), Поліцейський національний офіс з питань боротьби проти корупції та організованого криміналу (ПНУСКОК). Після несподіваної відставки тодішнього прем'єр-міністра І. Санадера у 2009 р., діяльність УСКОК нарешті стала давати видимі результати у вигляді обвинувачень у корупції та арештів високопосадовців, включаючи самого Санадера.

Для створення всеохоплюючої системи антикорупційних заходів, урядом РХ в рамках реформи правосуддя було ухвалено Стратегію реформи правосуддя та відповідний план дій на період 2006–2010 рр. та 2011–2015 рр. [17], а також Стратегію розвитку правосуддя на період 2013–2015 рр. [18]. З метою ефективної реалізації Стратегії в Міністерстві юстиції РХ був створений окремий орган – Рада з моніторингу реалізації реформи правосуддя, до складу якої увійшли міністр юстиції, голова Верховного Суду, генеральний прокурор, голова парламентського комітету з питань правосуддя, голови Державного судового та прокурорського віча, хорватської адвокатської та нотаріальної палат, ректор Академії правосуддя, та голова управління Європейського Союзу та міжнародного співробітництва Мінюсту.

Незважаючи на скорочення державного апарата та заборону з 2009 р. нових працевлаштувань у державному секторі у зв'язку із світовою економічною кризою, був збільшений адміністративний потенціал Мінюсту у ключових напрямках, зокрема, у сфері кримінально-процесуального права, боротьби проти корупції, раціоналізації загальної судової мережі та прокуратур, інформатизації правосуддя.

Задля забезпечення незалежності, відповідальності, неупередженості та професійності правосуддя був

законодавчо удосконалий процес обрання та управління службовим ростом суддів та прокурорів на основі прозорих критеріїв. З цією метою створено Академію правосуддя та Державну школу службовців юстиції. Починаючи з 2013 р., на посади суддів могли бути призначеними лише кандидати, які завершили цю Державну школу. Що стосується призначення прокурорів та їх заступників, то згідно зі змінами до Закону про Генеральну прокуратуру 2010 р., вони більше не призначалися особисто Генеральним прокурором, а обиралися Державним прокурорським віче.

Внесенням змін до Конституції РХ у 2010 р., а також змін до законів про Державне судове віче (ДСВ) [19] та Державне прокурорське віче (ДПВ) [20] зміцнена роль, повноваження та незалежність цих органів. Також, скасовано повноваження Хорватського сабору (парламенту) призначати членів ДСВ/ДПВ, відтепер ДСВ/ДВП мали повноваження здійснювати всю діяльність, пов'язану із призначенням, звільненням, підвищенням по посадах та дисциплінарними санкціями стосовно судових службовців. Також, вони призначали всіх голів судів (раніше міністр юстиції) та прокуратур (раніше прокурор).

З метою забезпечення професійної відповідальності судових службовців ухвалений Кодекс судової етики 2006 р. [13]. Законодавчо прописані всі можливі порушення суддів та прокурорів та санкції проти них.

Майновий стан суддів та прокурорів опинився під постійним наглядом ДСВ/ДПВ, окрім того, віча мали право звертатися до Податкової служби з метою перевірки їхнього майнового стану.

З метою підвищення ефективності правосуддя у 2008 р. були ухвалені нові Кримінально–процесуальний кодекс [21] та Закон про цивільне процесуальне право [22], які сприяли скороченню етапу слідства, більш ефективному зібранню доказів та визначенню чітких коротких термінів для початку судового процесу. Суди другої інстанції відтепер могли заслухати свідків та міняти рішення судів першої інстанції, замість того, щоб повертати їм справи для перегляду.

Проведено комп'ютеризацію судів. До 2013 р. в судах майже закінчено введення Інтегрованої системи управління судовими справами (e-Spjs), яка зробила можливим автоматичний розподіл судових предметів серед суддів та уможливила моніторинг справи протягом судового процесу. Подібна система була уведена й для прокуратури.

Також встановлені законодавчі рамки для боротьби з корупцією. Зміни та доповнення до Кримінального кодексу 2011 р. [12] розширили можливість конфіскації майна, здобутого шляхом корупції або криміналу. Закон щодо конфіскації майна, здобутого кримінальним шляхом 2010 р. [25] полегшив замороження майна підозрюваних в корупції чи криміналі.

Збільшені повноваження, штат та фінансування Офісу з питань боротьби проти корупції та організованого криміналу (УСКОК) [27]. До переліку справ корупції у віданні цього офісу додані й податкові зловживання. Збільшений контроль за рішеннями про недоцільність відкриття кримінальної справи за відсутності достатніх підстав.

Новий Закон про поліцію 2011 р. [24] сприяв зміцненню дієвості Поліцейського національного офісу

з питань боротьби проти корупції та організованого криміналу (ПНУСКОК). Він створив умови для прозорої системи працевлаштування, професійного розвитку, нагородження та освіти поліцейських. Уведена заборона для поліцейських вступати до політичних партій.

З метою запобігання корупції у 2006 р. було ухвалено Національну стратегію боротьби з корупцією, а у 2008 р. – Стратегію запобігання корупції та відповідний План дій [16].

Ухваленням змін до Закону про державні закупівлі 2008 р. [29], всі державні органи зобов'язувалися розміщати на своїх веб–сторінках інформацію про підписані договори в цій сфері.

Закон про фінансування політичної діяльності та передвиборчу кампанію від 2011 р. [28] встановив чіткі критерії фінансування політичних партій та контролю над ним. Всі партії мали відкрити окремий рахунок для передвиборчої кампанії, доступний для фінансової ревізії. Звіти про отримані пожертви мали бути оприлюднені в Інтернеті. Заборонена підтримка від анонімних донорів або через посередника. ЦВК отримала право зупинити або призупинити фінансування політичних партій в якості санкцій за порушення правил.

Згідно із Законом про запобігання конфлікту інтересів 2011 р. [26], держслужбовці зобов'язувалися у 30–ти денний термін надати звіт Комісії з запобігання конфлікту інтересів про всі види своєї діяльності, стан майна свій та чоловіка/дружини, сімейний стан, дітей.

Окрім того, підприємствам, в яких державний службовець мав що найменше 0,5% частки власності, заборонялося вступати в ділові відносини з державним органом, в якому працює цей держслужбовець. Заборона застосовувалася й членів його родини.

Цього обсягу роботи, однак, виявилось недостатньо для того, щоб офіційно закрити 23–ю главу до підписання Угоди про вступ до ЄС у 2011 р. Несприятливу оцінку виконання критеріїв глави 23 хорватська сторона отримувала не лише з боку ЄС, а й зі сторони хорватських громадських організацій. Так, у лютому 2011 р. 15 громадських організацій зі сфери захисту прав людини оприлюднили звіт, який стверджував, що Хорватія не готова закрити переговори в частині глави «Правосуддя та основні права» і ставив під сумнів, що реформи є незворотними [4]. Водночас, після проведених урядом РХ консультацій з цими НГО, у травні 2010 р. був оприлюднений ще один звіт, в якому висловлювалася згода на закриття 23–ї глави із збереженням нагляду за її виконанням.

Єврокомісія, хоча і погодилася на завершення переговорів, все–таки зобов'язала Загреб завершити всі реформи до моменту вступу в ЄС 1 липня 2013 р. і проводила моніторинг за діями РХ у забезпеченні критеріїв глав 23, 24 та 8, кожні шість місяців [5].

У жовтні 2012 р. Європейська Комісія оприлюднила звіт про моніторинг за готовністю Хорватії до членства в ЄС, в якому оцінила, що Хорватія досягла великого прогресу у підготовці до повноправного членства в ЄС [10]. Відзначалася висока ступінь узгодженості законодавства РХ з правовими нормами ЄС. ЄК зазначала, що імплементація реформи правосуддя та відповідного плану дій відбувається згідно з визначеними термінами, проте відкладена реалізація окремих законів. ЄК відзначила прогрес у сфері покращення ефективності

правосуддя та оптимізації діяльності судів, наголосила, що кількості невиконаних судових рішень зменшена.

Згодом, у березні 2013 р. в своєму останньому звіті про моніторинг за готовністю РХ до членства Єврокомісія відзначила, що Хорватія зробила все потрібне і готова до членства в ЄС [11].

Слід зазначити, що попри проведені реформи, громадяни Хорватії і після вступу до ЄС не змінили свого критичного ставлення до оцінки стану корупції в країні. Так, згідно з антикорупційним звітом ЄС 2014 р., майже 94% хорватів вірили, що корупція в їхній країні поширена (при середньому результаті по ЄС 76%) [3]. Більше половини опитуваних зазначили, що корупція впливає на їхнє повсякденне життя (в країнах ЄС 26%). 89% зазначили, що хабар та фаворитизм є найлегшими шляхами, щоб отримати потрібні послуги в країні (в країнах ЄС 73%). З такими результатами Хорватія опинилася серед країн ЄС, де відчуття корупції було найбільшим – Чехія, Латвія, Болгарія, Румунія та Греція.

Отже, Хорватія була змушена пройти довгий шлях реформ і змін до законодавства у сфері правосуддя та боротьби проти корупції, щоб максимально наблизитися до європейських критеріїв та опинитися серед країн-членів ЄС. Такий ретельний і прискіпливий підхід до РХ з боку Єврокомісії у цих питаннях можна пояснити небажанням Євросоюзу повторити невдалий досвід з членством Болгарії і Румунії, які і після вступу до ЄС з трудом вирішували системні проблеми у цих сферах.

Список використаних джерел

1. Corruption and Anti-corruption in Croatia 2013–2014, February 16, 2015 [Online] Available from: <http://selldi.net/publications/publications/corruption-and-anti-corruption-in-croatia-2013-2014/> (Accessed: November 20, 2017).
2. Corruption in Croatia: bribery as experienced by the population. UNODC, Vienna, 2011 [Online] Available from: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Croatia_corruption_report_web_version.pdf (Accessed: November 20, 2017).
3. EU Anti-Corruption Report, Brussels, 3.2.2014 [Online] Available from: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/acr_2014_en.pdf (Accessed: November 19, 2017).
4. Joint Opinion of Croatian Civil Society Organizations on the Progress regarding the Readiness of the Republic of Croatia to Close Negotiations in Chapter 23 – Judiciary and Fundamental Rights. – Zagreb, May 10, 2011. [Online] Available from: <http://gong.hr/media/uploads/dokumenti/Clanci/20110511MAY2011TOPINIONOFCSOsONCHAPTER23.pdf> (Accessed: November 19, 2017).
5. Informacije o rezultatima pristupnih pregovora EU s Hrvatskom [Online] Available from: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111123-Elarg-info-HR.pdf> (Accessed: November 19, 2017).
6. Izvješće o napretku za 2007. Godinu, Bruxelles, 6. studenoga 2007. [Online] Available from: http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/Izvjesce_o_napretku_RH_2007_hrv.pdf (Accessed: November 19, 2017).
7. Izvješće o napretku za 2008. Bruxelles, 5. studenoga 2008. [Online] Available from: <http://www.mvep.hr/hr/hrvatska-i-europska-unija/pregovori/izvjescja/europska-komisija0/> (Accessed: November 19, 2017).
8. Izvješće o napretku za 2009. Bruxelles, 14. listopada 2009. [Online] Available from: <http://www.mvep.hr/hr/hrvatska-i-europska-unija/pregovori/izvjescja/europska-komisija0/> (Accessed: November 18, 2017).
9. Izvješće o napretku za 2010. Bruxelles, Bruxelles, 14. listopada 2009. [Online] Available from: <http://www.mvep.hr/hr/hrvatska-i-europska-unija/pregovori/izvjescja/europska-komisija0/> (Accessed: November 19, 2017).
10. Izvješće o napretku za 2011. Bruxelles, 12. listopada 2011. [Online] Available from: <http://www.mvep.hr/hr/hrvatska-i-europska-unija/pregovori/izvjescja/europska-komisija0/> (Accessed: November 19, 2017).
11. Izvješće o praćenju pripremljenosti Hrvatske za članstvo u EU, Bruxelles, 26.03.2013 [Online] Available from: http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/130326-MR-Izvjesce_RD_HRVF.pdf (Accessed: November 19, 2017).
12. Kazneni Zakon Republike Hrvatske [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (Accessed: November 19, 2017).
13. Kodeks sudačke etike [Online] Available from: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_12_131_2951.html (Accessed: November 19, 2017).
14. Odluka o proglašenju zakona o izmjenama i dopunama zakona o javnoj nabavi [Online] Available from: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_10_125_3562.html (Accessed: November 19, 2017).
15. Priopćenje Komisije Europskom Parlamentu i Vijeću o glavnim nalazima Sveobuhvatnog izvješća o praćenju pripremljenosti Hrvatske za članstvo u EU-u, 2012, Bruxelles [Online] Available from: http://www.mvep.hr/files/file/2012/121108_priopcenje_EK_izvjesce.pdf (Accessed: November 19, 2017).
16. Strategija suzbijanja korupcije [Online] Available from: <https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategija%20suzbijanja%20korupcije%20NN%2075%2008.pdf> (Accessed: November 19, 2017).
17. Strategija reforme pravosuđa, za razdoblje od 2011. do 2015. godine [Online] Available from: <https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategija%20reforme%20pravosu%20za%20za%20razdoblje%20od%202011.%20do%202015..pdf> (Accessed: November 19, 2017).
18. Strategija razvoja pravosuđa, za razdoblje od 2013. do 2018. Godine [Online] Available from: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_12_144_3085.html (Accessed: November 19, 2017).
19. Zakon o područjima i sjedištima sudova [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/432/Zakon-o-podru%20C4%20Djima-i-sjedi%20C5%A1tima-sudova> (Accessed: November 19, 2017).
20. Zakon o Državnom sudbenom vijeću [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/127/Zakon-o-dr%20C5%BEavnom-sudbenom-vije%20C4%87u> (Accessed: November 19, 2017).
21. Zakon o državnom odvjetništvu [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/140/Zakon-o-dr%20C5%BEavnom-odvjetni%20C5%A1tvu> (Accessed: November 19, 2017).
22. Zakon o kaznenom postupku [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/174/Zakon-o-kaznenom-postupku> (Accessed: November 19, 2017).
23. Zakon o parničnom postupku [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/134/Zakon-o-parni%20C4%8Dnom-postupku> (Accessed: November 19, 2017).
24. Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/435/Zakon-o-postupku-oduzimanja-imovinske-koristi-ostvarene-kaznenim-djelom-i-prekr%20C5%A1ajem> (Accessed: November 19, 2017).
25. Zakon o policiji Republike Hrvatske [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/282/Zakon-o-policiji> (Accessed: November 19, 2017).
26. Zakon o sprječavanju sukoba interesa [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/423/Zakon-o-sprje%20C4%8Davanju-sukoba-interesa> (Accessed: November 19, 2017).
27. Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/166/Zakon-o-Uredu-za-suzbijanje-korupcije-i-organiziranog-kriminaliteta> (Accessed: November 17, 2017).
28. Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/443/Zakon-o-financiranju-politi%20C4%8Dkih-aktivnosti-i-izborne-promid%20C5%BEbe> (Accessed: November 17, 2017).
29. Zakon o javnoj nabavi [Online] Available from: <https://www.zakon.hr/z/223/Zakon-o-javnoj-nabavi> (Accessed: November 17, 2017).

Borovets I. G., PhD student, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), borovetsirina@gmail.com

Fight against corruption as one of the main Croatia's priorities during negotiations on the EU membership 2006–2013

Adjusting to the EU criteria in the area of judiciary and fight against corruption were core issues for Croatia over entire Euro-integration process.

Croatia put its main anticorruption efforts within the framework of the negotiation Chapter 23 «Judiciary and Fundamental rights» with the focus on optimization of the court system, strengthening capacities of the judiciary, creating effective system of the anticorruption bodies and improving legislation in the anticorruption area. As a result, Croatia and the EU signed an Accession Treaty in 2011. However, the Chapter 23, as well as 24 «Justice, freedom and security» and 8 «Competition policy», became a matter of the EU postnegotiation monitoring mechanism till the moment of Croatia final accession in to the EU in July, 2013.

Among the European Commission main requirements were not only adjustment of legislation in the judiciary area, but also concrete actions in fight against corruption such as prosecution and court verdicts in corruption cases against top government officials. In 2013, after meticulous assessment of the Croatia's efforts, the European Commission finally approved EU membership for this country.

The article gives an overview of Croatia's concrete steps in fulfilling the EU criteria within the Chapter 23 in 2006–2013 on the basis of national legislation analysis as well as international assessments, including those made by the EU and the UN.

Keywords: *fight against corruption, European integration of Croatia, negotiation process on the EU membership.*

* * *

УДК 323.2

Іщайкін К. Є.,
народний депутат України
(Україна, Київ), vppp.idp@gmail.com

Досвід впровадження БЮДЖЕТУ УЧАСТІ У США

Охарактеризовано значення бюджету участі для посилення демократичних інститутів та детально проаналізовано його впровадження у Чикаго (2009) та Нью-Йорку. Проаналізовано кожен з чотирьох етапів американської моделі громадського бюджету (збори мешканців, опрацювання проектів у малих групах, відбір проектів та голосування), в якому особлива роль відводиться представникам громади або бюджетним делегатам, які оформлюють пропозиції громадян у конкретні проекти. Виділено дві основні цілі БУ в США, узгодження яких є досить складним завданням: підвищення якості публічних послуг, що надаються мешканцям, та залучення максимальної кількості громадян до процесу прийняття рішень.

Ключові слова: *бюджет участі, демократія, місцеве самоврядування, прозорість, підзвітність, дорадництво.*

Останнім часом дедалі більше країн запозичують досвід впровадження нового інструменту взаємодії між громадянським суспільством та державою – бюджету участі (БУ), який передбачає виділення публічних коштів на реалізацію проектів, запропонованих громадянами. До переваг бюджету участі слід віднести те, що він надає громадянам можливість брати безпосередню участь у прийнятті рішень про витрачання публічних коштів, а політикам та чиновникам – актуальну і достовірну інформацію про потреби та інтереси виборців. Така демократична інновація стимулює громадян до формування нових соціальних зв'язків, перетворює їх в активних і свідомих учасників демократичних процесів. БУ дає змогу громадянам без досвіду політичної діяльності отримати необхідні знання і навички для реалізації своїх прав та повноцінної участі у процесі прийняття рішень.

Популярність цього інструменту взаємодії між громадянами та органами публічної влади у світі відображає зростання інтересу громадськості до спільного управління, в якому громадяни, часто за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, виступають співтворцями державної політики та агентами, які інформують осіб, які приймають рішення. Завдяки участі у процесах БУ громадяни більше дізнаються про особливості бюджетного процесу на місцевому та державному рівні, активніше залучаються до вирішення місцевих проблем. В ідеалі БУ призводить до більшої підзвітності та прозорості, оскільки громадяни отримують знання та досвід вирішення місцевих проблем та притягнення чиновників до відповідальності. Останні дослідження переконливо демонструють, що за останні 20 років БУ посилив управління, розширив можливості громадян та якість демократії у Бразилії [4].

Однак БУ має позитивний вплив не лише на країни, що розвиваються, але й на стабільні демократії, прикладом чого є Сполучені штати Америки. Фінансовою основою для його впровадження стало те, що багато членів місцевих рад Америки мають у своєму розпорядженні так звані депозитні фонди, кошти яких на практиці використовуються на власний розсуд. Так до реформи 2014 року члени міської ради Нью-Йорку отримували від 3 до 12 млн. на рік без необхідності звітувати про ефективність їх використання [1].

Вперше у США БУ був реалізований у 49 районі Чикаго в 2009 році, на реалізацію проектів якого було витрачено 1,3 млн. дол. Ці кошти виділялися із депозитного фонду для інвестицій в інфраструктурні проекти, який мав у своєму розпорядженні кожен член міської ради Чикаго. Процес БУ координується Організаційним комітетом, що складається з понад 40 представників громади, місцевих благодійних фондів, церков, асоціацій підприємців та НУО, які на добровільних засадах займаються реалізацією проекту. Цей комітет встановлює правила та процедури процесу, організовує і проводить зустрічі, формулює пропозиції, які передаються у бюджетний департамент Чикаго. Представниками громади є волонтери, які представляють усі адміністративні одиниці району. До їх обов'язків входить аналіз поданих громадянами пропозицій, зустрічі з експертами та чиновниками міської адміністрації для формулювання конкретних пропозицій, які будуть винесені на загальне голосування. Участь у такому голосуванні може взяти кожен мешканець, якому виповнилося 16 років незалежно від наявності громадянства США.

Цілями громадського бюджету в Чикаго проголошуються:

- справедливості, що проявляється у розподілі коштів між кварталами, які найбільше потребували допомоги та можливості участі у вирішенні бюджетних питань кожного члена громади. Акцент на справедливості та залученні найбільш маргіналізованих прошарків підвищує ступінь репрезентативності процесу.

- включення, що передбачає залучення усіх членів громади, особливо тих мешканців, які часто виключені з політичного процесу, стикаються з перешкодами для участі у вирішенні місцевих проблем або ж розчарувалися у політиці. Роблячи усе можливе для максимального залучення усієї громади та зменшення перешкод для участі ініціатори БУ намагаються зменшити вплив певних груп інтересів, що мають значні ресурси, на процес прийняття рішень, результатом чого є прийняття тих проектів, які найкраще задовольняють потреби членів громади.

- згуртування для об'єднання усіх осіб, які пов'язані з районом, шляхом налагодження діалогу та ефективної співпраці, що дає змогу приймати найбільш оптимальні рішення щодо розподілу бюджетних коштів. Спільне визначення потреб, з'ясування наявних ресурсів та прийняття консенсусних рішень сприяє не лише об'єднанню громадян, а й розвитку співробітництва між кварталами та різноманітними організаціями, збільшенню соціального капіталу.

- збалансованість, оскільки демократичний процес вимагає посилення участі індивідів у вирішенні низки проблем. Досвід обговорення нагальних питань,